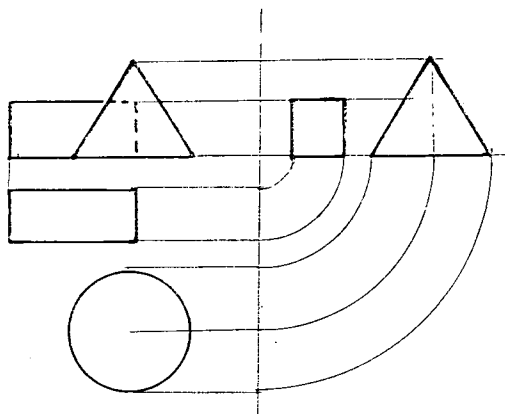
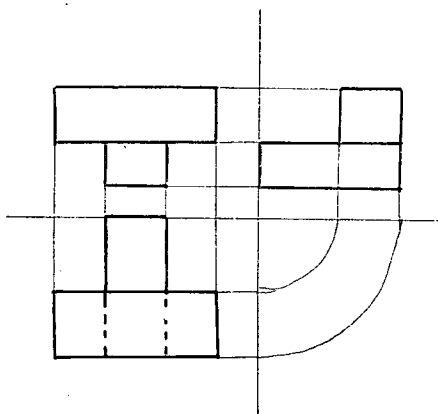

tetbe veszi az életkori sajátosságokat. Mindig konkrét tárgy a cselekvéssor kiinduló mozzanata, az elméleti ismeretek, a törvények és szabályok az ábra megoldása közben válnak ismertté, illetve szükségessé. Kellő számú gyakorlással a tanulóban kialakul a cselekvérendszer utolsó stádiuma, amikor a cél ismeretében meg tudja tervezni az utat, és a feladatokat egészében áttekinti. Az ismeretből néhány mozzanat készsége válik, a felszabadult figyelem a munka megszervezésére irányulhat. (5., 6. ábra.)

5. ábra

6. ábra

Az ismertett feladatok közvetlen célja nem az absztrakt gondolkodás fejlesztése volt, hanem egy – a látványtól eltérő – ábrázolási mód megtanulása. Ilyen szellemi tevékenység közben az elvont gondolkodás is fejlődik, mert az absztrakt gondolkodás nem spontán eredmény. A régebbi ismereteket állandóan megkérdőjelezzük, ez konfliktust okoz. A nevelőnek segíteni kell az ellentmondások leküzdését, de ez nem jelentheti a nehézségek eltávolítását. A tanulónak a maga erejéből kell megküzdenie a tudásért.

VIDÉKI MÁTYÁS

Kunadacs

A környezet- és természetvédelmi oktatást-nevelést segítő általános iskolai biológiaszakkör munkaterve

A tanulók korszerű biológiai gondolkodás- és szemléletmódja csak akkor alakulhat ki, ha – többek között – elsajátítják a környezet- és természetvédelmi ismeretek alapvető rendszereit, és kialakul bennük az említett ismeretekhez kapcsolódó tevékenységek is. Erre az élővilágórakon kevés lehetőségük van. Ennek elsődleges oka az, hogy a tananyag a környezet- és természetvédelmi ismeretnek csak egyes elemeit tartalmazza, és csak részben teszi lehetővé ezen ismeretek alkalmazását elősegítő tanuló tevékenységeket.

Pedig nagy szükség volna arra, hogy a tanulók begyakorolják a természetszerető, a környezetet öntudatosan védő magatartásformákat. Ennek hiányáról meggyőződhetünk: egyrészt a tanulmányi kirándulások, az úttörőtáborozások, üzemlátogatások alkalmával, másrészt, amikor lépten-nyomon tapasztaljuk annak jeleit, hogy a környezet- és természetvédelmi oktatás-nevelés szükségessége társadalmi igényként jelentkezik.

A szaktanárok többsége felismerte a környezet- és természetvédelmi oktatás-nevelés napjainkban egyre fokozódó jelentőségét. Igyekeznek élni a környezet- és természetvédelmi nevelés lehetőségeivel az élővilágórákon. Sőt, keresik az órán kívüli – főképpen a szakköri foglalkozásokon történő – környezet- és természetvédelmi tudat- és magatartásformálás módjait. E törekvéseket szeretnénk támogatni a következő szakköri munkaterv ismertetésével.

A munkatervben szereplő foglalkozások anyagát a következő témakörök ismeretiből és tevékenységeiből választottam ki.

1. A természetes és a mesterséges környezet típusainak megismerése. 2. Az élő és élettelen környezeti tényezők tanulmányozása. 3. A természetátalakító munkák megismerése és végzése. 4. A természetvédelmi munkák megismerése és végzése. 5. A környezetvédelmi munkák tanulmányozása.

Hónap, hét	Foglalk. sorsz.	Foglalkozás anyaga		Oktatási feladatok	Nevelési feladatok
Szept. 2.	1.	A szakkör megalakulása, tisztségviselők megválasztása, a munkaterv megvitatása.		A szakkör céljának és feladatának áttekintése.	Erkölcsi: demokratikus légkör megteremtése; öszinte állásfoglalásra készítés.
Szept. 4.	2.	Kirándulás természetvédelmi területre I.		Néhány természetvédelmi terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet) elhelyezkedése és ökológiai jellemzése.	Hazafias: hazánk szép tájainak megismertetése. Esztétikai: a természet szépségeinek felismerése
Okt. 2.	3.	Fenológiai adatok gyűjtése I.		A környezeti tényezők hatása a növények fejlődésére, az állatok fejlődésére és magatartására.	Világnézeti: az okozati összefüggések felfedeztetése a tanulókkal.
Okt. 4.	4.	Környezetvédelmi járőr I.		A környezetet károsító anyagok (CO, CO ₂ , kén-gázok, növényvédő szerek, olaj stb.) és károsításuk módja.	Világnézeti: a szocialista társadalom egyre nagyobb öszszegeket fordít a környezetvédelemre.
Nov. 2.	5.	A természet- és környezetvédelem hírei: folyóirat és könyvismertetés; kiselőadások.		A gyűjtött anyag tartalmának, jellegének megfelelően.	Környezet- és természetvédelmi; az ismertetett anyaghoz kapcsolódva.

Hónap, hét	Foglalk. sorsz.	Foglalkozás anyaga	Oktatási feladatok	Nevelési feladatok
Nov. 4.	6.	Felkészülés a téli madárvédelemre.	A téli madárvédelem jelentősége. A madárvédelem legfontosabb munkái.	Környezet- és természetvédelmi: a madárvédelem elősegíti a biológiai növényvédelem eredményességét.
Dec. 2.	7.	Madárvédelmi munkák: eretők, odúk kihelyezése; az eleség folyamatos pótlása.	A madáretetők típusai, készítésük módja, kihelyezések tudnivalói.	Politechnikai: egyszerű madáretetők készítése. Erkölcsi: felelősségvállalása a madáreseléség folyamatos pótlásáért.
Jan. 2.	8.	A természet- és környezetvédelem hírei: folyóirat és könyvismertetés II.	A gyűjtött anyag tartalmának, jellegének figyelembevételével.	Természet és környezetvédelmi: az ismertetett anyagnak megfelelően. Világnézeti: a szocialista országok környezet- és természetvédelmi törekvései.
Jan. 4.	9.	Gyűjteménykészítés: védett állatokat és növényeket ábrázoló képekből, bélyegekből.	Néhány védett növény- és állatfaj megismeretése, csoportosításuk, élőhelyük, szervezeti felépítésük stb. alapján.	Esztétikai: a gyűjtött anyag izléses elrendezése.
Febr. 2.	10.	A természet- és környezetvédelem hírei: folyóirat és könyvismertetés – kiselőadások III.	A gyűjtött anyag tartalmának, jellegének megfelelően.	Természet- és környezetvédelmi: az ismertetett anyaghoz kapcsolódva. Önálló munkára nevelés.
Febr. 4.	11.	Üzemlátogatás: az ipari üzemek környezetvédelmi törekvései.	A levegő és a vizek tisztaságának védelmét szolgáló rendelkezések és technikai megoldások.	Világnézeti: a munkások egészségét és környezetét védő intézkedések a múltban és ma.
Márc. 2.	12.	Környezetvédelmi járőr II.	A talajjavító és a talajpusztulást gátló eljárások.	Értelmi: a talajjavítás gazdasági jelentősége.
Márc. 4.	13.	Természetátalakító munkák végzése: pl. a lakóhely és környékének fásítása.	Az erdősavók mikroklímát befolyásoló hatásai; jelentőségük a műveletlen földterületek hasznosításában.	Testi nevelés: kitartó, fegyelmezett munkavégzés.

Hónap, hét	Foglalk. sorsz.	Foglalkozás anyaga	Oktatási feladatok	Nevelési feladatok
Ápr. 3.	14.	Fenológiai adatok gyűjtése a növényekről és az állatokról II.	A környezeti tényezők hatása a növények és az állatok egyedfejlődésére.	Világnézeti: az okozati összefüggések felismertetése a tanulókkal.
Máj. 1.	15.	Kirándulás természetvédelmi területre II.	Növény, védett növény és állatfaj megismertetése; a természetvédelmi törvény vonatkozó rendelkezéseinek megbeszélése.	Értelmi: a növény- és állatfajok védelmének célja. Esztétikai: a tanulók rácsodálkoztatása a természet szépségeire.
Máj. 3.	16.	A szakkör és tagjai munkájának értékelése.	A végzett munka áttekintése, a rendszerezés igényével.	Erkölcsei: a tanulók őszinte, tárgyilagos állásfoglalásra készítése.

A szakköri munkaterv részletesebb kidolgozását a helyi adottságok, lehetőségek és a tanulók igényeinek figyelembevételével kell elvégezni, hogy a munkatervben meghatározott feladatok reálisak – tehát megvalósíthatók – legyenek. Ennek érdekében szükség szerint módosítani lehet az ismertetett munkatervet, amire az egyes foglalkozások megtervezésekor bőven van lehetőség. Főképpen a foglalkozások anyagának meghatározásakor és az alkalmazott módszerek megválasztása során.

A további teendők közül még a következőkre utalok. A szakköri munka eredményessége érdekében is támaszkodni kell az úttörőcsapat nyújtotta segítségre – különösen a kirándulások, a természetátalakító társadalmi munkák (fásítás, öntözés, parkosítás) megszervezése alkalmával. Törekedni kell a KISZ, a TIT helyi szervezeteivel való együttműködésre – környezetvédelmi járőrök munkájának összehangolása, előadás-sorozatok szervezése –, az eddigieknél fokozottabb mértékben.

Kétségtelen, hogy a környezet- és természetvédelem témakörébe tartozó ismeretek feldolgozása és az ezeknek adekvát tevékenységek megszervezése komoly erőfeszítésre készíteti a szakkörvezető tanárt. Ezért is jó lenne, ha mielőbb elkészülne a természet- és környezetvédelmi oktató-nevelő munkát segítő tanári kézikönyv és diasorozat. Kívánatos lenne a kísérleti jelleggel működő természet- és környezetvédelmi szakkörök és tábork vezetői tapasztalatainak közreadása.

A felsorolt feladatok megoldását természetesen már az általános iskolai új biológiai tanterv szellemében kell keresni!

IRODALOM

- Febér Ferencné:* A környezetvédelem és nevelési feladataink. Pedagógiai Szemle, 1977/3. sz.
- Dr. Szalay-Marzsó Lászlóné:* A környezeti probléma megjelenése az új tantervekben. A Biológia Tanítása, 1977/1. sz.
- Vidéki Mátyás:* Természet- és környezetvédelmi oktatás-nevelés az élővilágórakon. A Biológia Tanítása, 1977/1. sz.
- Vidéki Mátyás:* A környezet- és természetvédelmi oktató-nevelő munka lehetőségei és feladatai az általános iskolában. Pedagógiai Szemle, 1977/3. sz.